YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

21 päivänä huhtikuuta 2005 *

Asiassa T-28/03,

Holcim (Deutschland) AG, aiemmin Alsen AG, kotipaikka Hampuri (Saksa), edustajanaan aluksi asianajajat F. Wiemer ja K. Moosecker, sittemmin asianajajat Wiemer, P. Niggemann ja B. Menkhaus,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään R. Lyal ja W. Mölls, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

jossa on kyse vahingonkorvauskanteesta, jolla kantaja haluaa saada korvauksen EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (asia IV/33.126 ja 33.322 — Sementti) 30 päivänä marraskuuta 1994 tehdyllä komission päätöksellä 94/815/EY (EYVL L 343, s. 1), joka on kumottu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, Cimenteries CBR ym. vastaan komissio, 15.3.2000 antamalla tuomiolla (niin kutsuttu sementtituomio), (Kok. 2000, s. II-491), asetetun sakon johdosta hankkimansa pankkitakauksen kuluista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. Azizi sekä tuomarit M. Jaeger ja F. Dehousse,

kirjaaja: H. Jung,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.6.2004 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat

1 Kantajan, Alsen AG -nimisen yhtiön, josta on tullut Holcim (Deutschland) AG ja jonka kotipaikka on Hampuri (Saksa), toimialana on rakennusmateriaalien

valmistus. Alsen AG on syntynyt siten, että Alsen Breitenburg Zement- und Kalkwerke GmbH (jäljempänä Alsen Breitenburg) ja Nordcement AG (jäljempänä Nordcement) ovat sulautuneet vuonna 1997.

2 EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (asia IV/33.126 ja 33.322 — Sementti) 30.11.1994 tehdyllä päätöksellä 94/815/EY (EYVL L 343, s. 1; jäljempänä sementtipäätös) komissio määräsi Alsen Breitenburgille 3,841 miljoonaa euroa sakkoja ja Nordcementille 1,85 miljoonaa euroa sakkoja EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (josta on tullut EY 81 artikla) rikkomisesta.

3 Alsen Breitenburg ja Nordcement nostivat kanteet tämän päätöksen kumoamiseksi. Nämä kanteet kirjattiin asianumeroilla T-45/95 ja T-46/95 ja niiden käsittely yhdistettiin sittemmin muiden yhtiöiden, joita sementtipäätös koski, nostamien kanteiden käsittelyyn.

4 Alsen Breitenburg ja Nordcement päättivät hankkia pankkitakauksen komission tarjottua tällaista mahdollisuutta ja välttyivät näin kyseessä olevien sakkojen maksamiselta välittömästi. Alsen Breitenburgin pankkitakaus oli Berenberg Bankilta ajalle 3.5.1995–2.5.2000, ja siitä perittävä vuotuinen palkkio oli 0,45 prosenttia. Nordcement hankki Deutsche Bankilta ajalle 18.4.1995–3.5.2000 pankkitakauksen, josta perittiin vuotuinen palkkio 0,375 prosenttia ja kertaluonteinen järjestelypalkkio 15,34 euroa. Yhteensä kantaja maksoi pankeille pankkitakauksien antamisesta 139 002,21 euroa.

5 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi yhdistetyissä asioissa T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, Cimenteries

CBR ym. vastaan komissio, 15.3.2000 antamallaan tuomiolla (niin kutsuttu sementtituomio) (Kok. 2000, s. II-491) sementtipäätöksen kantajan osalta ja velvoitti komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

6 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 91 artiklan nojalla kantaja vaati sitten 28.9.2001 päivätyllä kirjeellä vastaajaa korvaamaan sille oikeudenkäyntikulut (muun muassa asianajokulut, joiden määrä oli 545 000 euroa) ja pankkitakauksien hankkimisesta aiheutuneet kulut.

7 Vastaaja ehdotti kantajalle 24.1.2002 päivätyssä kirjeessä, että se korvaisi osan asianajokuluista (130 000 euroon asti), mutta kieltäytyi korvaamasta pankkitakauskuluja vedoten työjärjestyksen 91 artiklassa tarkoitettuja oikeudenkäyntikuluja koskevaan oikeuskäytäntöön.

8 Kantaja kehotti vastaajaa 5.4.2002 päivätyssä kirjeessä uudelleen korvaamaan sille kokonaisuudessaan asianajokulut sekä pankkitakauskulut. Pankkitakauskulujen korvaamisen kantaja perusteli tällä kertaa EY 288 artiklan toisella kohdalla ja EY 233 artiklalla sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tällä välin asiassa T-171/99, Corus UK vastaan komissio, 10.10.2001 antamalla tuomiolla (Kok. 2001, s. II-2967).

9 Vastaaja ehdotti 30.5.2002 lähetetyllä sähköpostilla, että se maksaisi asianajokulut 200 000 euroon asti. Pankkitakauskulujen korvaamisesta se kieltäytyi uudelleen, koska se katsoi, että mahdollisuus lykätä sakkojen maksamista antamalla pankkitakaus oli ainoastaan vaihtoehto ja että näin ollen ei voitu katsoa, että se olisi vastuussa niille yrityksille aiheutuneista kuluista, jotka päättivät käyttää tätä mahdollisuutta.

Asian käsittelyn vaiheet ja asianosaisten vaatimukset

10 Kantaja nosti nyt käsiteltävänä olevan kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 31.1.2003 jätetyllä kannekirjelmällä.

11 Vastaaja teki 10.4.2003 työjärjestyksen 114 artiklan mukaisen oikeudenkäyntiväitteen siltä osin kuin kanne perustui EY 233 artiklaan ja jätti vastineen.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuuli asianosaisten suulliset lausumat ja niiden vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin 10.6.2004 pidetyssä istunnossa.

13 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— velvoittaa komission suorittamaan kantajalle 139 002,21 euroa 15.4.2000 lukien laskettavine 5,75 prosentin vuotuisine viivästyskorkoineen

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

14 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— jättää kanteen tutkimatta siltä osin kuin se perustuu EY 233 artiklaan

— hylkää kanteen kokonaan siltä osin kuin se perustuu EY 288 artiklaan:

— koska sen tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat tai toissijaisesti koska se on perusteeton siltä osin kuin se koskee pankkitakauskuluja, jotka ovat aiheutuneet ennen 31.1.1998

— koska se on muiltakin osin perusteeton

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

15 Kantaja vaatii huomautuksissaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— ottaa kanteen tutkittavaksi siltä osin kuin se perustuu EY 233 artiklaan

— toissijaisesti tulkitsee kanteen kumoamiskanteeksi tai laiminlyöntikanteeksi siltä osin kuin se perustuu EY 233 artiklaan

— velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Tutkittavaksi ottaminen

Kanteen tutkittavaksi ottaminen siltä osin kuin se perustuu EY 233 artiklaan

Asianosaisten lausumat

16 Vastaaja väittää, että jos kantaja katsoo, että EY 233 artiklaa ei ole noudatettu, sillä on kaksi oikeussuojakeinoa eli kumoamiskanne (EY 230 artikla) ja laiminlyöntikanne (EY 232 artikla).

17 Käsiteltävänä oleva kanne, jonka tavoitteena on komission velvoittaminen tietyn summan maksamiseen, ei vastaajan mukaan kuitenkaan ole kumoamiskanne eikä laiminlyöntikanne.

18 Vastaajan mukaan kantaja on aloittamalla meneillään olevan oikeudenkäynnin halunnut saada tuomion, jonka välitön lopputulos olisi se, mihin komissio on kantajan mukaan sen osalta velvollinen sementtituomion perusteella. EY:n perustamissopimuksessa ei vastaajan mukaan kuitenkaan ole mitään oikeudellista perustaa tällaiselle ratkaisulle.

19 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä, joka koskee niin sanottuja maksun saamiseksi nostettuja kanteita, on vastaajan mukaan todettu, että ainoat kuviteltavissa olevat kannetyypit ovat ne, joista määrätään EY 230 ja EY 232 artiklassa.

20 Vastaaja päättelee tästä, että EY 233 artiklan ensimmäiseen kohtaan perustuvan vaatimuksen, joka koskee sen velvoittamista korvaamaan pankkitakauskulut, tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat. Se lisää, että tällaista vaatimusta ei voida tulkita EY 230 artiklan tai EY 232 artiklan nojalla nostetuksi kanteeksi, jonka senkään tutkittavaksi ottamisen edellytykset eivät sitä paitsi käsiteltävänä olevassa asiassa täyttyisi.

21 Kantaja huomauttaa ensinnäkin, että se hakee korvausta vahingosta, joka sille on aiheutunut. Se katsoo siis, että kun se vetoaa EY 233 artiklaan, kyseessä on "vahingonkorvauskanne", ja että vastaajalla ei ollut käsiteltävänä olevassa asiassa harkintavaltaa. Kantaja katsoo yhtäältä kumoamiskanteeseen annetun tuomion taannehtivan vaikutuksen ja toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytännön (erityisesti edellä 8 kohdassa mainittu asia Corus UK v. komissio, tuomion 50 kohta) perusteella, että vastaajalla on velvollisuus korvata pankkitakauskulut. Se väittää lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sementtituomiossa (5116 kohta ja sitä seuraavat kohdat) aiheellisesti todennut, että pankkitakauskulut on korvattava.

22 Toiseksi kantaja vetoaa siihen, että EY 233 artiklan ensimmäisen kohdan perusteella syntyy myös oikeus korvaukseen, joten se voi vedota tähän määräykseen.

23 Kantaja riitauttaa vastaajan näkemyksen, jonka mukaan EY 233 artiklan ensimmäiseen kohtaan perustuviin oikeuksiin voitaisiin vedota ainoastaan kumoamiskanteella tai laiminlyöntikanteella. EY 233 artiklan sanamuoto ei sen mukaan mitenkään tue tätä näkemystä eikä tätä näkemystä voida sen mukaan johtaa myöskään oikeuskäytännöstä, johon vastaaja viittaa.

24 Kantaja katsoo vielä, että vastaajan väite on ristiriidassa prosessiekonomian periaatteen kanssa, koska siitä seuraisi, että olisi käytettävä kahta oikeussuojakeinoa (vahingonkorvauskannetta EY 288 artiklaan liittyen ja kumoamis- tai laiminlyöntikannetta EY 233 artiklaan liittyen).

25 Toissijaisesti kantaja pyytää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta tulkitsemaan kanteen kumoamis- tai laiminlyöntikanteeksi siltä osin kuin kanne perustuu EY 233 artiklan ensimmäiseen kohtaan.

26 Tältä osin kantaja katsoo, että olisi ristiriidassa prosessiekonomian periaatteen kanssa velvoittaa kantajaa pyytämään komissiolta uudestaan pankkikulujen korvaamista ja sen jälkeen nostamaan kumoamis- tai laiminlyöntikanne, vaikka vastaaja on jo lopullisesti ilmoittanut, että se kieltäytyy maksamasta kyseessä olevaa määrää. Kantaja toteaa lopuksi, että sillä olisi vielä mahdollisuus nostaa kumoamiskanne, koska vastaaja ei sen mukaan ole vielä tehnyt kannekelpoista päätöstä.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

— Kanteen tutkittavaksi ottaminen siltä osin kuin se perustuu EY 233 artiklaan

27 Ensin on todettava, että kantaja perustaa kanteensa osittain ja itsenäisesti EY 233 artiklaan saadakseen korvauksen pankkitakauskuluista.

28 Kantaja erottaa siten oikeutensa oikeudellista perustaa selittääkseen kannekirjelmässään selvästi "oikeuden korvaukseen EY 233 artiklan nojalla" (kannekirjelmän II kohdan 1 alakohdan a alakohta) ja "oikeuden vahingonkorvaukseen EY 288 artiklan toisen kohdan ja EY 235 artiklan määräysten nojalla yhdessä tarkasteltuina" (kannekirjelmän II kohdan 1 alakohdan b alakohta).

29 Lisäksi kantaja täsmentää, että "EY 233 artiklaan perustuvan oikeuden lisäksi komissiolla on velvollisuus korvata takauskulut myös EY 288 artiklan toisen kohdan ja EY 235 artiklan määräysten nojalla yhdessä tarkasteltuina" (kannekirjelmän 22 kohta).

30 Lopuksi kantaja on istunnossa ilmoittanut, että sen kanne perustuu todellakin kahteen eri oikeudelliseen perustaan, jotka ovat itsenäisiä, eli yhtäältä EY 233 artiklaan ja toisaalta EY 288 ja EY 235 artiklan määräyksiin yhdessä tarkasteltuina.

31 Tältä osin on todettava, että EY:n perustamissopimuksessa määrätään tyhjentävästi oikeussuojakeinoista, joita oikeussubjekteilla on käytettävissään oikeuksiensa voimaan saattamiseksi (ks. vastaavasti asia 233/82, K. v. Saksa ja parlamentti, määräys 21.10.1982, Kok. 1982, s. 3637).

32 Koska EY 233 artiklassa ei määrätä oikeussuojakeinosta, sitä ei voida käyttää itsenäisenä perusteena käsiteltävänä olevan kaltaiselle vaatimukselle, joka koskee pankkitakauskulujen korvaamista.

33 Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että oikeussubjektilla ei olisi käytettävissään oikeussuojakeinoja, jos se katsoo, että tuomion täytäntöönpanon edellyttämiä toimenpiteitä ei ole tehty. Yhteisöjen tuomioistuimella on jo ollut tilaisuus tältä osin todeta, että EY 233 artiklan mukainen velvollisuus voitiin panna täytäntöön nimenomaan EY 230 artiklassa ja EY 232 artiklassa määrätyillä oikeussuojakeinoilla (yhdistetyt asiat 97/86, 99/86, 193/86 ja 215/86, Asteris ym. v. komissio, tuomio 26.4.1988, Kok. 1988, s. 2181, 24, 32 ja 33 kohta).

34 Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin ei voi yhteisön perustuslain antajan sijaan muuttaa perustamissopimuksessa määrättyä oikeussuojakeinoja ja oikeudenkäyntiä koskevaa järjestelmää (asia C-50/00 P, Unión de Pequeños Agricultores v. neuvosto, tuomio 25.7.2002, Kok. 2002, s. I-6677, 45 kohta; yhdistetyt asiat T-172/98 ja T-175/98–T-177/98, Salamander ym. v. parlamentti ja neuvosto, tuomio 27.6.2000, Kok. 2000, s. II-2487, 75 kohta ja yhdistetyt asiat T-377/00, T-379/00, T-380/00, T-260/01 ja T-272/01, Philip Morris International ym. v. komissio, tuomio 15.1.2003, Kok. 2003, s. II-1, 124 kohta).

35 Se, että kuten kantaja väittää, vastaajalla ei ollut harkintavaltaa käsiteltävänä olevassa asiassa, tai se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sen mukaan sementtituomiossa todennut, että pankkitakauskulut on korvattava, ei muuta tätä päätelmää. Sama koskee kantajan väitettä, jonka mukaan EY 233 artiklan perusteella syntyy "oikeus korvaukseen" tai jonka mukaan muita oikeussuojakeinoja kumoamis- tai laiminlyöntikanteen lisäksi voidaan käyttää näiden oikeuksien voimaan saattamiseksi, ja vielä väitettä, jonka mukaan olisi sovellettava prosessiekonomian periaatetta.

36 Ainoa kysymys, joka oikeudenkäyntiväitteen johdosta on esitettävä, on nimittäin se, onko EY 233 artikla sellaisenaan erityinen oikeussuojakeino. Kun otetaan huomioon, että perustamissopimuksessa määrätään oikeussuojakeinoista tyhjentävästi, ja kun otetaan huomioon edellä mainittu oikeuskäytäntö, vastauksen on oltava kieltävä.

37 Lisäksi on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei sementtituomiossa ole katsonut, toisin kuin kantaja väittää, että pankkitakauskulut olisi korvattava. Se on ainoastaan täsmentänyt asioissa T-50/95 ja T-51/95, joissa kantaja ei ole ollut asianosaisena, että "nämä vaatimukset koskivat todellisuudessa tämän tuomion täytäntöönpanoa ja että komission oli toteutettava tämän täytäntöönpanon edellyttämät toimenpiteet EY:n perustamissopimuksen 176 artiklan (josta on tullut EY 233 artikla) mukaisesti" (sementtituomio, 5118 kohta). Tästä kohdasta ilmenee,

että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole todennut, että komissiolla olisi ollut velvollisuus korvata pankkitakauskulut EY 233 artiklan nojalla. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ainoastaan ilmoittanut, että komission oli toteutettava tuomion täytäntöönpanon edellyttämät toimenpiteet. Tältä osin on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi komission sijaan määrittää, mitä toimenpiteitä sen olisi pitänyt EY 233 artiklan nojalla toteuttaa (asia T-84/91, Meskens v. parlamentti, tuomio 8.10.1992, Kok. 1992, s. II-2335, 78 ja 79 kohta).

38 On todettava myös, että käsiteltävänä oleva asia ei ole samankaltainen kuin edellä kohdassa 8 mainittu asia Corus UK vastaan komissio. Tässä asiassa annetussa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut (39 kohdassa), että HT 34 artiklalla (joka EHTY:n perustamissopimuksessa vastaa EY 233 artiklaa) perustettiin erityinen oikeussuojakeino, joka on erillinen HT 40 artiklalla (joka EHTY:n perustamissopimuksessa vastaa EY 288 artiklaa) täytäntöönpannusta yhteisön vastuuta koskevan yleisen järjestelmän mukaisesta oikeussuojakeinosta ja jota sovellettiin, kun väitetty vahinko johtui yhteisöjen tuomioistuinten kumoamasta komission päätöksestä.

39 EY 233 artiklan, johon käsiteltävänä olevassa asiassa vedotaan, sanamuoto on kuitenkin erilainen kuin HT 34 artiklan sanamuoto. Viimeksi mainitun määräyksen mukaan komission ei ollut ainoastaan toteutettava toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että kumotusta päätöksestä tai suosituksesta välittömästi aiheutuva vahinko korvataan kohtuullisella tavalla, vaan siitä, että se ei näin tehnyt, oli mahdollista nostaa vahingonkorvauskanne yhteisöjen tuomioistuimessa. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 8 kohdassa mainitussa asiassa Corus UK vastaan komissio ottamaa kantaa ei voida soveltaa nyt käsiteltävänä olevaan asiaan.

40 Näistä kaikista syistä kantajan kanne on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin se perustuu EY 233 artiklaan.

— Kantajan vaatimus, joka koskee kanteen tulkitsemista kumoamis- tai laiminlyöntikanteeksi

41 Ensinnäkin on todettava, että kantaja täsmentää kannekirjelmänsä johdanto-osassa, että nyt käsiteltävänä oleva kanne koskee "vahingonkorvausvaatimusta". Lisäksi kannekirjelmässä esitetyt vaatimukset koskevat "komission velvoittamista suorittamaan kantajalle 139 002,21 euroa 15.4.2000 lukien laskettavine 5,75 prosentin vuotuisine viivästyskorkoineen". Näistä seikoista ilmenee, että käsiteltävänä oleva asia selvästi koskee vahingonkorvauksen saamista eikä jonkin toimenpiteen kumoamista tai vastaajan laiminlyönnin toteamista.

42 Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 21 artiklan ensimmäisessä kohdassa, jota tämän perussäännön 53 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla sovelletaan oikeudenkäyntiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, määrätään, että "asia pannaan yhteisöjen tuomioistuimessa vireille kirjaajalle osoitetulla kirjallisella kanteella" ja että "kanteessa on mainittava kantajan nimi ja kotipaikka sekä allekirjoittaneen asema, asianosainen, jota vastaan, tai asianosaiset, joita vastaan kanne on nostettu, riidan kohde, vaatimukset sekä yhteenveto seikoista, joihin kanne perustuu".

43 Myös työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdassa määrätään, että yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 21 artiklassa tarkoitetussa kanteessa on mainittava oikeudenkäynnin kohde ja yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista.

44 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan näiden mainintojen on oltava riittävän selviä ja täsmällisiä, jotta vastaaja voi valmistella puolustuksensa ja jotta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi tarvittaessa antaa asiassa ratkaisun ilman täydentäviä tietoja. Jotta oikeusvarmuuden ja hyvän oikeudenkäytön vaatimusten toteutuminen varmistettaisiin, kanne voidaan ottaa tutkittavaksi vain, jos ne olennaiset tosiseikat ja

oikeudelliset seikat, joihin se perustuu, käyvät ilmi ainakin pääpiirteittäin itse kannekirjelmästä ja ne on esitetty johdonmukaisesti ja ymmärrettävästi (asia T-348/94, Enso Española v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1875, 143 kohta).

45 Sitä paitsi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdasta ja 48 artiklan 2 kohdasta seuraa yhdessä, että kanteen kohde on määriteltävä kannekirjelmässä. Vaatimus, joka on esitetty ensimmäistä kertaa vastauskirjelmässä, muuttaa kanteen alkuperäistä kohdetta, ja se on näin ollen katsottava uudeksi vaatimukseksi ja tästä syystä jätettävä tutkimatta (ks. asia T-210/00, Biret ja Cie v. neuvosto, tuomio 11.1.2002, Kok. 2002, s. II-47, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tätä samaa ajattelutapaa voidaan soveltaa silloin, kun kanteen alkuperäistä kohdetta muutetaan oikeudenkäyntiväitteestä esitetyillä huomautuksilla.

46 Kun nämä seikat otetaan huomioon ja koska kanteen ainoa kohde oli "vahingonkorvauksen" saaminen, kantajan vaatimus, joka koskee kanteen tulkitsemista kumoamis- tai laiminlyöntikanteeksi siltä osin kuin kanne perustuu EY 233 artiklan ensimmäiseen kohtaan, on hylättävä, koska tutkittavaksi ottamisen edellytykset eivät täyty.

EY 235 artiklaan ja EY 288 artiklan toiseen kohtaan perustuvan vahingonkorvausvaatimuksen vanhentuminen

Asianosaisten lausumat

47 Vastaaja kiistää myös EY 235 artiklaan ja EY 288 artiklan toiseen kohtaan perustuvan kanteen tutkittavaksi ottamisen siltä osin kuin se koskee osaa kantajalle aiheutuneista pankkikuluista.

48 Vastaaja katsoo yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan nojalla, että siltä osin kuin esitetty vaatimus koskee ennen 31.1.1998 aiheutuneita pankkitakausmenoja, se on vanhentunut ja kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset eivät täyty.

49 Käsiteltävänä olevassa asiassa toimenpide, johon velvollisuus korvata vahinko kantajalle mahdollisesti perustuisi, eli sementtipäätös on tehty 30.11.1994 ja annettu tiedoksi kantajalle 3.2.1995. Pankkitakaukset on hankittu 18.4.1995 ja 21.4.1995, minkä jälkeen ne on toimitettu komissiolle. Ajanjakso, jota takaus koskee, alkoi maksuajan päättymisestä eli 3.5.1995. Koska mahdollisen vahingonkorvausvelvollisuuden edellytykset toteutuivat vastaajan mukaan tästä päivästä lukien, on vanhentumisajan alkamispäiväksi sen mukaan katsottava 3.5.1995.

50 Vastaaja myöntää, että käsiteltävänä olevassa asiassa vahinko ei ole aiheutunut välittömästi vaan jatkuvasti pankkitakausten voimassaolon päättymiseen saakka. Tällaisessa tapauksessa yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan mukaista vanhentumista sovelletaan vastaajan mukaan vanhentumisen keskeyttävän toimen päivämäärästä laskien yli viisi vuotta kyseistä päivää edeltävään aikaan ilman, että vanhentuminen vaikuttaa myöhemmin syntyneisiin oikeuksiin.

51 Käsiteltävänä olevassa asiassa vastaaja katsoo, että kantaja on tosin 5.4.2002 päivätyssä kirjeessään kehottanut vastaajaa korvaamaan sille pankkitakauskulut vedoten EY 288 artiklan toiseen kohtaan mutta että kantaja ei kuitenkaan ole sen jälkeen nostanut kannetta EY 230 artiklan mukaisessa määräajassa, kuten yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan kolmannessa virkkeessä edellytetään.

52 Vastaaja päättelee tästä, että vanhentuminen on keskeytetty vasta kannekirjelmän jättämisellä 31.1.2003 ja että oikeudet, jotka koskevat ennen 31.1.1998 aiheutuneita pankkitakauskuluja, ovat siten vanhentuneet.

53 Kantaja sitä vastoin väittää, että pankkitakauskulujen korvausvaatimuksen vanhentuminen on alkanut vasta sementtituomion julistamisesta. Kantaja viittaa erityisesti yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 ja 5/81, Birra Wührer ym. vastaan neuvosto ja komissio, 27.1.1982 antamaan tuomioon (Kok. 1982, s. 85, 10–12 kohta) ja katsoo, että vahingonkorvausvelvollisuuden edellytykset ovat täyttyneet vasta tuomion julistamisesta lukien.

54 Kantajan mukaan ratkaiseva seikka sen suhteen, että oikeus vahingonkorvaukseen syntyy, ei käsiteltävänä olevassa asiassa ole pelkästään se, että päätös, jolla sakko on langetettu, on yhteisön oikeuden vastainen, vaan se, että tämä päätös on kumottu oikeudessa, koska niin kauan kuin päätös oli voimassa, pankkitakauksen antamiselle oli olemassa oikeudellinen perusta. Koska sellaisesta päätöksestä, jolla on langetettu sakko, nostetulla kumoamiskanteella ei ole lykkäävää vaikutusta, sementtipäätöksen päätösosassa asetettu velvoite jatkui sen mukaan koko oikeudenkäynnin ajan.

55 Kantajan mukaan erilainen näkemys ei olisi prosessiekonomian periaatteen mukainen, koska se edellyttäisi, että kantaja nostaisi päätöksestä, jolla sakko on langetettu, samanaikaisesti kumoamiskanteen kanssa myös vahingonkorvauskanteen, joka koskisi korvauksen saamista pankkitakauskuluista. Jotta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei antaisi kyseessä olevan päätöksen laillisuudesta erisuuntaisia tuomioita, se voisi näin ollen ratkaista vahingonkorvauskanteen vasta sen jälkeen, kun se olisi antanut kumoamistuomion, joten vahingonkorvauskanteen käsittelyä olisi lykättävä siihen asti.

56 Kantaja katsoo sitä paitsi, että kumoamiskanteen käsittelyn kesto on määrännyt vahingon laajuuden. Täten käsiteltävänä olevassa asiassa kumoamiskanteen ratkaisemisen jälkeen ei ole sen mukaan syntynyt vahinkoa.

57 Kantaja katsoo vielä, että vastaajan näkemys johtaisi sellaiseen lopputulokseen, että vanhentumisaika, joka koskee oikeutta saada korvaus pankkitakauskuluista, kuluu koko kumoamisoikeudenkäynnin ajan. Näin ollen vastaaja voisi välttyä vahingonkorvausvaatimukselta siten, että se hakee muutosta, jolloin kumoamistuomio tulee täytäntöönpanokelpoiseksi mahdollisimman myöhään.

58 Kantaja päättelee tästä, että vanhentumisaika on alkanut kulua maaliskuussa 2000 ja että sen kuluminen on keskeytynyt, kun asia on pantu vireille 31.1.2003, eli ennen kuin vanhentumisaika on yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan mukaan päättynyt.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

59 Oikeuskäytännön mukaan sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskevan kanteen vanhentumisaika voi alkaa kulua vasta, kun kaikki vahingonkorvausvelvollisuuden perusteena olevat edellytykset ovat täyttyneet (asia T-174/00, Biret International v. neuvosto, tuomio 11.1.2002, Kok. 2002, s. II-17, 38 kohta).

60 Käsiteltävänä olevassa asiassa vahinkoa, jota kantaja väittää itselleen aiheutetun, on aiheutunut pankkitakausten hankkimisesta lähtien. Kannekirjelmän liitteistä 2 ja 3 ilmenee tältä osin, että Alsen Breitenburgin pankkitakaus on hankittu ajalle 3.5.1995–2.5.2000 Berenberg Bankilta ja Nordcementin pankkitakaus on hankittu ajalle 18.4.1995–3.5.2000 Deutsche Bankilta. Nämä pankit ovat perineet kuluja, jotka on laskettu vuotuisena palkkiona, joka on ilmoitettu prosenttiosuutena taatuista summista (0,45 prosenttia Berenberg Bankilla ja 0,375 prosenttia Deutsche Bankilla).

61 Näin ollen pankeille maksettavat summat määräytyivät niiden päivien lukumäärän mukaan, joiden ajan pankkitakaukset olivat voimassa. Tämä pankkikulujen laskentatapa ilmenee kannekirjelmän liitteestä 2, koska Berenberg Bank on laskenut kulut kuluneiden päivien lukumäärän mukaan. Kantaja on istunnossa vahvistanut, että pankkitakauskulut kertyivät päivien perusteella.

62 Lisäksi on todettava, että jo aiheutuneet kulut olisi ollut maksettava pankeille kumoamiskanteen hyväksymisestä tai hylkäämisestä riippumatta.

63 Koska kantaja katsoi, että sementtipäätös oli yhteisön oikeuden vastainen (mistä se seikka, että kantaja nosti kumoamiskanteen, on osoituksena), kantajalla oli mahdollisuus vaatia komission sopimussuhteen ulkopuolisen vahingonkorvausvastuun toteamista pankkitakausten hankkimisesta lukien. Se olisi voinut tällöin vedota vastaisen, mutta varman ja määritettävissä olevan vahingon olemassaoloon (eli sovellettaviin pankkitakauskuluihin), koska tämä vahinko oli ennakoitavissa riittävällä varmuudella (ks. mahdollisuudesta vedota vastaiseen vahinkoon mm. yhdistetyt asiat 56/74–60/74, Kampffmeyer ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 2.6.1976, Kok. 1976, s. 711, Kok. Ep. III, s. 109, 6 kohta ja yhdistetyt asiat T-79/96, T-260/97 ja T-117/98, Camar ja Tico v. komissio ja neuvosto, tuomio 8.6.2000, Kok. 2000, s. II-2193, 192 ja 207 kohta).

64 Toisin kuin kantaja väittää, sementtipäätöksen kumoaminen ei ollut välttämätöntä vahingonkorvauskanteen vanhentumisajan kulumisen alkamisen kannalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on ollut jo tilaisuus täsmentää, että se, että kantaja on katsonut, ettei sillä vielä ollut tiedossaan kaikkia seikkoja, joiden perusteella se voisi osoittaa oikeudellisesti riittävällä tavalla yhteisön vahingonkorvausvastuun tuomioistuinmenettelyssä, ei kuitenkaan estä vanhentumisaikaa kulumasta. Jos näin olisi, sekoitettaisiin toisiinsa vanhentumisajan alkamista koskeva menettelyllinen kriteeri ja vastuun syntyedellytysten täyttyminen, jonka voi

lopullisesti ratkaista ainoastaan asiaa käsittelevä tuomioistuin arvioidessaan pääasiaa (asia T-124/99, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi v. komissio, määräys 17.1.2001, Kok. 2001, s. II-53, 24 kohta).

65 Käsiteltävänä olevassa asiassa yhteisön oikeuden mahdollinen rikkominen oli olemassa sementtipäätöksen tekemisestä lukien. Kantaja on virallisesti tullut tästä päätöksestä tietoiseksi, tosiasiallisesti ja oikeudellisesti, sillä hetkellä, jolloin se on annettu hänelle tiedoksi. Sementtipäätöksen oikeusvaikutukset kantajaan nähden ovat myös alkaneet tästä hetkestä. Kantajalla oli siis mainitusta päivästä lukien ollut mahdollisuus vedota yhteisön oikeuden rikkomiseen.

66 Muunlaisen näkemyksen hyväksymisestä seuraisi sitä paitsi se, että vaarannettaisiin vahingonkorvauskanteen asema itsenäisenä oikeussuojakeinona muihin oikeussuojakeinoihin, erityisesti kumoamiskanteeseen nähden (ks. vahingonkorvauskanteesta itsenäisenä oikeussuojakeinona asia T-209/00, Lamberts v. oikeusasiamies, tuomio 10.4.2002, Kok. 2002, s. II-2203, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

67 Kantajan prosessiekonomian periaatteesta esittämät väitteet ovat tässä yhteydessä tehottomia. Vaikka tämä periaate voikin mahdollistaa välttymisen siltä, että oikeussubjekti joutuisi nostamaan uuden kanteen siinä tapauksessa, että riidanalainen päätös korvataan uudella päätöksellä (asia T-111/00, British American Tobacco International (Investments) v. komissio, tuomio 10.10.2001, Kok. 2001, s. II-2997, 22 kohta), sen nojalla ei kuitenkaan voida asettaa kyseenalaiseksi vahingonkorvauskanteen vanhentumista koskevia sääntöjä. Näin kuitenkin kävisi, jos kantajan näkemys hyväksyttäisiin.

68 Kun kaikki nämä seikat otetaan huomioon, on todettava, että sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevan kanteen vanhentumisaika on käsiteltävänä olevassa asiassa alkanut kulua siitä hetkestä alkaen, jolloin kyseessä olevat yhtiöt hankkivat pankkitakaukset, eli Alsen Breitenburgin osalta 3.5.1995 ja Nordcementin osalta 18.4.1995.

69 On kuitenkin otettava huomioon myös se, että vahinko, johon nyt käsiteltävänä olevassa asiassa vedotaan, ei ole ollut välitön vaan jatkuva. Kuten edellä on todettu, kulut on nimittäin laskettu niiden päivien mukaan, joiden ajan pankkitakaukset olivat voimassa. Kantaja on myös vahvistanut tämän seikan istunnossa. Näin ollen vahinko, johon vedotaan, on kasvanut päivä päivältä ja ollut luonteeltaan jatkuvaa.

70 Tällaisessa tapauksessa yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan mukaista vanhentumista sovelletaan vanhentumisen keskeyttävän toimen päivämäärästä laskien yli viisi vuotta kyseistä päivää edeltävään aikaan ilman, että vanhentuminen vaikuttaa myöhemmin syntyneisiin oikeuksiin (asia T-20/94, Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomio 16.4.1997, Kok. 1997, s. II-595, 132 kohta; edellä 59 kohdassa mainittu asia Biret International v. neuvosto, tuomion 41 kohta ja asia T-332/99, Jestädt v. neuvosto ja komissio, määräys 19.9.2001, Kok. 2001, s. II-2561, 44 ja 45 kohta).

71 Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan mukaan vanhentumisen keskeyttävä toimi on joko yhteisöjen tuomioistuimessa nostettu kanne tai vahinkoa kärsineen sitä ennen asiassa asianomaiselle yhteisöjen toimielimelle esittämä vaatimus. Viimeksi mainitussa tapauksessa kanne on pantava vireille EY 230 artiklan mukaisesti kahden kuukauden kuluessa; tarvittaessa sovelletaan EY 232 artiklan toisen kohdan määräyksiä.

72 Käsiteltävänä olevassa asiassa kantaja on vaatinut ensimmäisessä 28.9.2001 päivätyssä kirjeessään työjärjestyksen 91 artiklan nojalla vastaajaa korvaamaan pankkitakausten hankkimisesta aiheutuneet kulut. Se on toistanut vaatimuksensa 5.4.2002 päivätyssä kirjeessä, jossa se on vedonnut EY 288 artiklan toiseen kohtaan.

73 Kantaja ei kuitenkaan näiden kahden vaatimuksen esittämisen jälkeen ole pannut asiaa vireille EY 230 artiklan mukaisessa määräajassa niin kuin yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan kolmannessa virkkeessä edellytetään. Näitä kirjeitä ei siten voida pitää yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklassa tarkoitettuina vanhentumisen keskeyttävinä toimina.

74 Kaikista näistä syistä ja kun otetaan huomioon se, että nyt käsiteltävänä oleva kanne on nostettu 31.1.2003, kanne on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin se koskee kantajalle viisi vuotta ennen tätä päivää eli ennen 31.1.1998 aiheutuneita pankkitakauskuluja.

Asiakysymys

75 Koska kanne on jätetty tutkimatta siltä osin kuin se perustuu EY 233 artiklaan, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi rajoittuu asiakysymyksen osalta kantajan väitteisiin, jotka perustuvat EY 288 artiklan toiseen kohtaan ja EY 235 artiklaan. Koska vahingonkorvauskanne on lisäksi jätetty tutkimatta myös niiden pankkitakauskulujen osalta, jotka ovat aiheutuneet ennen 31.1.1998, asiakysymyksen arviointi koskee ainoastaan tämän päivän jälkeen aiheutuneita kuluja.

Asianosaisten lausumat

76 Kantaja väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kumoaman sementtipäätöksen yhteisön oikeuden vastaisuudesta, että mainitussa päätöksessä on virhe, josta komissiolle aiheutuu korvausvelvollisuus. Se korostaa, että tämä päätös on osittain kumottu, koska vastaaja ei ole pystynyt näyttämään, että kantaja olisi rikkonut EY:n perustamissopimuksen 85 artiklaa, eikä sitä, että kantaja olisi ollut osallisena kilpailunrajoitussopimuksissa. Kantaja katsoo siis, että komissio on käsiteltävänä olevassa asiassa syyllistynyt vakavaan virheeseen.

77 Kantaja täsmentää, että vastaajalla ei ollut harkintavaltaa sementtipäätöksen tekemisessä. Se viittaa asiassa C-472/00 P, komissio vastaan Fresh Marine, 10.7.2003 annettuun tuomioon (Kok. 2003, s. I-7541) ja katsoo, että pelkkä yhteisön

oikeuden rikkominen riittää näin ollen osoittamaan "riittävän ilmeisen yhteisön oikeuden rikkomisen" olemassaolon. Sementtituomion mukaan vastaajan ei olisi käsiteltävänä olleissa asioissa tullut langettaa sakkoa, mikä kantajan mukaan poistaa siltä harkintavallan kokonaan. Nyt käsiteltävänä oleva asia on kantajan mukaan sitä paitsi erilainen kuin edellä 8 kohdassa mainittu asia Corus UK vastaan komissio, jossa oli kyse sen arvioimisesta, oliko komissio käyttänyt harkintavaltaansa väärin sakon määrästä päättäessään. Kantaja päättelee tästä, että käsiteltävänä olevassa asiassa se, että sakon langettava päätös oli yhteisön oikeuden vastainen, riittää siihen, että yhteisölle syntyy vahingonkorvausvastuu.

78 Näin ollen sillä, että asian todetaan olleen monitahoinen, ei kantajan mukaan ole merkitystä. Joka tapauksessa kantajan mukaan on arvioitava sen yksilöllistä tilannetta. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että käsiteltävänä olevassa asiassa ei ollut riittävää näyttöä, kantajan tilannetta ei voida pitää monitahoisena. Joka tapauksessa komissio on kantajan mukaan vakavasti rikkonut huolellisuusvelvollisuuttaan.

79 Kantaja väittää vielä, että sillä, ovatko muut yritykset tehneet yhteistyötä hallinnollisen menettelyn aikana vai eivät, ei missään tapauksessa voi olla kantajan kannalta vahingollisia vaikutuksia. Sitä paitsi pankkitakauskulut on sen mukaan korvattava lojaliteettiperiaatteen nojalla.

80 Kantaja täsmentää syy-yhteydestä, että sementtipäätöksestä on aiheutunut sille välittömästi vahinkoa eli pankkitakauskuluja. Se väittää, että tämän vahingon aiheutuminen ei ole ollut sen vapaasti päätettävissä, ja korostaa, että siinä tapauksessa, että sen kumoamiskanne olisi hylätty, sille olisi aiheutunut vahinkoa joko maksetuista koroista tai laskutetuista pankkitakauskuluista. Kantaja täsmentää myös, että jos pankkitakauksen antamisella ei olisi samoja oikeudellisia seurauksia kuin sakon välittömällä maksamisella, se ei olisi yritysten kannalta enää todellinen vaihtoehto.

81 Vahingosta kantaja on toimittanut kannekirjelmänsä liitteenä kaksi pankin laskelmaa, joiden loppusumma on yhteensä 139 002,21 euroa. Se vaatii myös, että komissio velvoitetaan maksamaan viivästyskorkoa (5,75 prosenttia) siitä päivästä lukien, jolloin on kulunut kuukausi sementtituomion julistamisesta, eli 15.4.2000 lukien.

82 Vastaaja puolestaan katsoo, että kantaja on lukenut edellä 77 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan Fresh Marine annettua tuomiota väärin. Vastaajan mukaan yhteisöjen tuomioistuin on todennut tässä tuomiossa ainoastaan, että pelkkä yhteisön oikeuden rikkominen "voi" riittää osoittamaan riittävän ilmeisen yhteisön oikeuden rikkomisen. Ratkaiseva arviointiperuste on sen mukaan tehdyn virheen selvyys ja vakavuus, ja vastaajan mukaan olisi arvioitava myös kaikkia tekijöitä, jotka voivat antaa viitteitä komission tekemän virheen vakavuudesta.

83 Käsiteltävänä olevassa asiassa vastaaja katsoo, että sementtiasiat olivat erittäin monitahoisia. Kilpailusääntöjen rikkomista luonnehti se, että siinä oli useita haaroja, siinä oli mukana suuri osa Euroopan teollisuudesta ja siinä oli erittäin suuri määrä osallisia, joille päätös siis oli osoitettu. Kartelli pidettiin komission mukaan sitä paitsi salassa, ja yksikään yrityksistä ei tutkimuksen aikana tehnyt enempää yhteistyötä kuin mitä tutkintavaltuuksia koskevat säännöt edellyttivät.

84 Syy-yhteydestä vastaaja katsoo, että toisin kuin sakon maksaminen, pankkitakauksen antaminen ei ole velvollisuus. Se päättelee tästä, että komission mahdollisen virheen ja väitetyn vahingon välillä ei ole oikeuskäytännön tarkoittamalla tavalla suoraa syy-yhteyttä.

85 Vahingosta vastaaja täsmentää, että sikäli kuin on kyse viivästyskoroista, 15.4.2000 (jota kantaja ehdottaa päiväksi, josta alkaen viivästyskorko alkaa juosta) vastaajalla ei ollut tietoa kantajan vaatimuksista eikä vaaditusta määrästä. Kantaja ei ole nostanut

kannetta yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan toisen virkkeen mukaisessa määräajassa 5.4.2002 päivätyn kirjeensä jälkeen. Vastaaja katsoo näin ollen, että oikeus viivästyskorkojen perimiseen voitiin katsoa olevan joka tapauksessa vasta nyt käsiteltävänä olevan kanteen nostamisesta lukien eli 31.1.2003 lukien. Lopuksi vastaaja toteaa vaadittujen viivästyskorkojen korkokannasta, että Euroopan keskuspankin keskeisimpiin jälleenrahoitusoperaatioihinsa soveltama korkokanta 31.1.2003 oli 2,75 prosenttia. Kun sitä korotetaan edellä 8 kohdassa mainitussa asiassa Corus UK vastaan komissio annetussa tuomiossa määrätyllä kahdella prosenttiyksiköllä, korkokannaksi saadaan 4,75 prosenttia eikä 5,75 prosenttia, kuten kantaja väittää.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

86 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 288 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun yhteisön sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun syntyminen edellyttää, että useat edellytykset täyttyvät eli toimielinten moitittu toiminta on lainvastaista, vahinko on tosiasiallisesti syntynyt ja toiminnan ja väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys (asia 26/81, Oleifici Mediterranei v. ETY, tuomio 29.9.1982, Kok. 1982, s. 3057, 16 kohta ja asia T-336/94, Efisol v. komissio, tuomio 16.10.1996, Kok. 1996, s. II-1343, 30 kohta).

Edellytys, jonka mukaan moititun toiminnan on oltava yhteisön oikeuden vastaista

87 Kun on kyse edellytyksestä, jonka mukaan moititun toiminnan on oltava yhteisön oikeuden vastaista, oikeuskäytännössä on vaadittu sen osoittamista, että oikeussäännön, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille, rikkominen on riittävän ilmeinen. Tältä osin on muistettava, että sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskevassa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä otetaan nimenomaan huomioon säänneltävien tilanteiden monitahoisuus, lainsäädännön soveltа-

mis- tai tulkintavaikeudet ja erityisesti riidanalaisen toimen tehneen toimielimen harkintavalta. Ratkaiseva peruste yhteisön oikeuden rikkomisen luokittelemiseksi riittävän ilmeiseksi on asianomaisen yhteisön toimielimen harkintavallalle asetettujen rajojen ilmeinen ja vakava ylittäminen. Jos kyseessä olevan toimielimen harkintavalta on huomattavan vähäinen tai jopa olematon, pelkästään yhteisön oikeuden rikkomisen voidaan katsoa olevan riittävän ilmeinen rikkominen (asia C-352/98 P, Bergaderm ja Goupil v. komissio, tuomio 4.7.2000, Kok. 2000, s. I-5291, 40 ja 42–44 kohta; asia C-312/00 P, komissio v. Camar ja Tico, tuomio 10.12.2002, Kok. 2002, s. I-11355, 52–55 kohta ja edellä 77 kohdassa mainittu asia komissio v. Fresh Marine, tuomion 24–26 kohta).

— Sementtipäätöksen tosiseikkoihin liittyvät ja oikeudelliset piirteet

88 Ensinnäkin on todettava, että sementtipäätöksen 1 artiklassa todettiin, että tietyt yhdistykset, liitot ja yritykset (joihin kantaja kuului) olivat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, koska ne olivat olleet osallisina sopimuksessa (jota nimitettiin Cembureau-sopimukseksi Euroopan sementtiyhdistyksen mukaan), jossa sovittiin kotimarkkinoiden rauhoittamisesta ja sementin siirtojen säätelystä eri maiden välillä. Cembureau-yhdistykseen kuului välittömiä ja välillisiä jäseniä. Yritykset, joiden sulautumisessa kantaja on syntynyt, kuuluivat tähän toiseen ryhmään (ks. erityisesti sementtituomion 1440 kohta). Tältä osin ja kun oli kyse Cembureaun välillisistä jäsenistä, sementtipäätöksen 1 artikla koski yrityksiä (joihin kantaja siis kuului), jotka olivat selvästi ilmoittaneet liittyvänsä Cembureau-sopimukseen osallistumalla johonkin sen täytäntöönpanotoimenpiteeseen (sementtituomion 4076 kohta).

89 Tältä osin sementtipäätöksen 5 artiklassa todettiin, että tietyt yhdistykset, liitot ja yritykset (joihin kantaja kuului) olivat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, koska ne olivat European Cement Export Committeen (jäljempänä ECEC) kautta olleet osallisina yhdenmukaistetuissa menettelytavoissa, joilla pyrittiin estämään kilpailijoiden pääsy eri kansallisille markkinoille yhteisössä.

90 Näistä syistä sementtipäätöksen 9 artiklassa langetettiin Alsen Breitenburgille 3,841 miljoonan euron sakko ja Nordcementille 1,85 miljoonan euron sakko (kantaja on syntynyt näiden yritysten sulautumisessa).

91 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että sementtipäätöksessä esitetyt todisteet eivät kokonaisuutenakaan tarkasteltuna osoita, että ECEC:n jäsenet olisivat vientijaostossa harjoittamansa yhteistyön yhteydessä pyrkineet kanavoimaan tuotantonsa ylijäämän vahvistaakseen kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevaa sääntöä (sementtituomion 3849 kohta).

92 Siltä osin kuin sementtipäätöksen 5 artiklassa on katsottu ECEC:n piirissä toteutetuilla toimenpiteillä rikotun EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa sillä perusteella, että niillä pyrittiin estämään kilpailijoiden pääsy eri kansallisille markkinoille yhteisössä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti kumota sementtipäätöksen 5 artiklan (sementtituomion perustelujen 3850 kohta ja tuomiolauselman 16 ja 17 kohta).

93 Koska sitä paitsi ei ollut näytetty, että sementtipäätöksen 5 artiklassa tarkoitetuilla toimenpiteillä olisi ollut sama tavoite kuin Cembureau-sopimuksella, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että näiden toimenpiteiden ei voitu katsoa olevan sementtipäätöksen 1 artiklassa tarkoitetun kilpailusääntöjen rikkomisen osatekijöitä (sementtituomion 4058 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti näin ollen kumota kantajan osalta myös sementtipäätöksen 1 artiklan (sementtituomion perustelujen 4074–4079 kohta ja tuomiolauselman 16 ja 17 kohta).

94 Näin ollen kumottiin myös sementtipäätöksen 9 artikla, jossa määrättiin Alsen Breitenburgin ja Nordcementin sakot (sementtituomion perustelujen 4718 kohta ja tuomiolauselman 16 ja 17 kohta).

— Komission harkintavalta

95 On todettava, että yhteisöjen tuomioistuinten tehtävänä yleisesti on harjoittaa kokonaisvaltaista valvontaa EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytysten täyttymisen suhteen. Ainoastaan yhteisöjen tuomioistuinten valvoessa komission harkintavallan käyttöä monitahoisissa taloudellisissa kysymyksenasetteluissa tämä valvonta kohdistuu ainoastaan siihen, että menettelyä ja perusteluvelvollisuutta koskevia sääntöjä on noudatettu, että tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, että näitä tosiseikkoja ei ole arvioitu ilmeisen virheellisesti ja ettei harkintavaltaa ole käytetty väärin (asia 42/84, Remia ym. v. komissio, tuomio 11.7.1985, Kok. 1985, s. 2545, 34 kohta ja asia C-7/95 P, Deere v. komissio, tuomio 28.5.1998, Kok. 1998, s. I-3111, 34 kohta).

96 Käsiteltävänä olevassa asiassa on aivan ensimmäiseksi todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harjoittama valvonta, jonka johdosta sementtipäätös on kantajan osalta kumottu, on koskenut sitä, rikottiinko EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Tämä valvonta ei ole koskenut komission kantajalle langettamien sakkojen määrän vahvistamista.

97 Sementtituomion 3771–3850 kohdasta, joissa sementtipäätöksen 5 artiklan kumoamista ja siis myös tämän saman päätöksen 1 ja 9 artiklan kumoamista kantajan osalta on perusteltu, ilmenee sitä paitsi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kokonaisvaltaisesti valvonut sitä, miten vastaaja on soveltanut EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa.

98 Sementtituomion asianomaisissa kohdissa ei viitata komission suorittamaan taloudelliseen arviointiin eikä mihinkään sellaiseen komission harkintavaltaan, joka olisi voinut rajoittaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittaman valvonnan laajuutta.

99 On vielä korostettava, että sen arvioimisessa, rikkoivatko kyseessä olevien yritysten toimenpiteet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, oli käsiteltävänä olleessa asiassa kyse pelkästä oikeuden soveltamisesta komission käytössä olleisiin tosiseikkoihin.

100 Näistä seikoista seuraa, että komission harkintavalta käsiteltävänä olleessa asiassa oli vähäinen. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen sementtituomiossa toteama EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkominen eli vastaajan kyseenalaiseksi asettamista kantajan menettelytavoista esittämien todisteiden riittämättömyys voisi riittää osoittamaan riittävän ilmeisen rikkomisen.

101 Kuten edellä 87 kohdassa on todettu, sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuimet ottavat kuitenkin myös huomioon kyseessä olevan toimielimen harkintavallan lisäksi erityisesti säänneltävien tilanteiden monitahoisuuden sekä lainsäädännön soveltamis- tai tulkintavaikeudet.

— Säänneltävien tilanteiden monitahoisuus sekä lainsäädännön soveltamis- tai tulkintavaikeudet

102 Käsiteltävänä olevassa asiassa on todettava ensinnäkin, että asia, jossa sementtipäätös on tehty ja sittemmin tuomio on annettu, oli poikkeuksellisen monitahoinen. Tältä osin kantajan väite, jonka mukaan asian monitahoisuudella ei ole merkitystä, on hylättävä. Tässä yhteydessä on päinvastoin mahdollisuus arvioida oikeuskäytännössä tarkoitettua säänneltävien tilanteiden monitahoisuutta.

103 Menettely, joka kesti yli kolme vuotta, koski sekä kansainvälisiä että kansallisia yhdistyksiä ja useita yhteisön ulkopuolisiin maihin sijoittautuneita yrityksiä sekä lähes kaikkia kyseessä olevan alan yrityksiä yhteisössä. Vastaajan suorittamassa tutkinnassa oli yhdistettävä lukuisia eri asioita.

104 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sitä paitsi todennut asian monitahoisuuden täsmentäessään sementtituomion 654 kohdassa, että "yhteisöjen tuomioistuin katsoi — — asiassa Suiker Unie ym. vastaan komissio, joka niinikään oli monitahoinen asia, antamassaan tuomiossa — — että kahden kuukauden määräaika oli kohtuullinen [vastauksen valmistelemiseksi väitetiedoksiantoon]".

105 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut sementtituomion 709 kohdassa käsittelyajoista tutkimuksessa, että "huhtikuussa 1989 tehtyjen tutkimusten ja marraskuussa 1991 päivätyn väitetiedoksiannon välinen 31 kuukauden aika oli kohtuullinen aika, kun otetaan huomioon lähes koko Euroopan sementtiteollisuutta koskevan selvityksen laajuus ja vaikeusaste" ja että "komissio ei ollut loukannut periaatetta, jonka mukaan kilpailupolitiikkaa koskevassa hallinnollisessa menettelyssä on noudatettava kohtuullista käsittelyaikaa, kun siltä oli kulunut 20 kuukautta kuulemistilaisuuksien päättymisestä kanteen kohteena olevan päätöksen tekemiseen [30.9.1994], koska kanteen kohteena oleva päätös oli osoitettava 42 yritykselle ja yritysten yhteenliittymälle ja siinä todettiin 24 erilaista kilpailusääntöjen rikkomista ja koska se oli laadittava yhdeksällä yhteisöjen virallisella kielellä".

106 Kantaja on lisäksi itsekin myöntänyt vastaajalle osoitetussa 28.9.2001 päivätyssä kirjeessään, että tälle asialle oli luonteenomaista erittäin suuri monitahoisuus. Kantaja viittasi muun muassa riidan kohteeseen ja sen laatuun, sen suureen merkitykseen yhteisön oikeuden kannalta sekä asiaan liittyviin vaikeuksiin ja niiden yritysten määrään, joita asia koski.

107 Toiseksi on todettava, että käsiteltävänä olleessa asiassa tilanteet olivat vielä monimutkaisempia hallita, koska yritykset, joita komission tutkinta koski, olivat Cembureaun välittömiä tai välillisiä jäseniä. Viimeksi mainitussa tapauksessa, joka oli myös kantajan tilanne, kyseessä olevia yrityksiä edustivat Cembureaussa niiden yhdistykset.

108 Kolmanneksi on todettava, että kun on kyse sementtipäätöksen siitä osasta, joka koski erityisesti kantajaa, vastaajalla oli käsiteltävänään todisteina käytettävien asiakirjojen kokonaisuus, jonka tulkinta ei ollut ilmeinen.

109 Yhteisöjen tuomioistuin on siten todennut (sementtituomion 3790 ja 3792 kohdassa) ensinnäkin niistä syistä, jotka johtivat sementtipäätöksen kumoamiseen kantajan osalta, seuraavaa:

"[6.12.1979 päivätystä ECEC:n perustamisasiakirjan 1 artiklasta, 26.9.1986 päivätystä ECEC:n perustamisasiakirjan 1 artiklasta, Pariisissa 23.1.1979 pidetyn kokouksen pöytäkirjasta ja Ciments français'n 7.3.1989 päivätystä sisäisestä muistiosta] ei siis ilmene, että ECEC:n jäsenten tavoittelema todellinen päämäärä olisi ollut Euroopan kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevan säännön tukeminen — — Vaikka [1.12.1983 päivätyssä Blue Circlen sisäisessä muistiossa] viitataan yhteyteen kotimarkkinoiden rauhoittamisen ja tuotannon ylijäämän kanavoinnin välillä, pelkästään vientijaoston olemassaolon perusteella ei voida olettaa, että sen jäsenet pyrkivät jaostossa toimiessaan 'estämään kilpailijoiden pääsyn eri kansallisille markkinoille yhteisössä'."

110 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut (sementtituomion 3799 ja 3800 kohdassa) ECEC:n jäsenten välittömästä tai välillisestä liittymisestä Cembureau'hon seuraavaa:

"Niille Cembureau-sopimuksen osapuolille, jotka osallistuivat ECEC:n toimintaan kyseisen sopimuksen tekemisen jälkeen, kyseisen vientijaoston kokouksissa yhteisön ulkopuolisista markkinoista vaihdetut tiedot olivat tosin hyödyksi siinä, että ne kykenivät kanavoimaan tuotantonsa ylijäämän muualle kuin Eurooppaan, joten se helpotti niiden kannalta Cembureau-sopimuksen täytäntöönpanoa. ECEC:n jäsenten joukossa on kuitenkin useita Cembureaun välittömiä jäseniä (FIC, SFIC, Aalborg, Oficemen, Irish Cement, ATIC, Italcementi, Cementir ja AGCI), joiden osallistumisesta Cembureau-sopimukseen ei ole epäilystä, koska ne osallistuivat niihin valtuuskuntien johtajien kokouksiin, joissa Cembureau-sopimus tehtiin ja/tai vahvistettiin — — Tämä toteamus ei kuitenkaan merkitse sitä, että ECEC:n piirissä kaikkien kyseisen jaoston jäsenten kesken organisoidun yhteistyön tavoitteena olisi ollut kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevan säännön vahvistaminen."

111 ECEC:in ja European Export Policy Committeen (jäljempänä EPC) välisistä suhteista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on (sementtituomion 3806 ja 3821 kohdassa) todennut seuraavaa:

"On todettava niiden todisteiden perusteella, joihin komissio viittaa kanteen kohteena olevassa päätöksessä [eli sementtipäätöksen 32 perustelukappaleessa mainitut asiakirjat], että ECEC:n jäsenet ovat aina katsoneet, että niiden vientijaostolla oli omat ominaispiirteet ja oma identiteetti EPC:hen nähden — — Vaikka todettaisiin, että kotimarkkinoiden rauhoittaminen olisi ollut [EPC:n] piirissä toteutetun yhteistyön taka-ajatuksena, kanteen kohteena olevan päätöksen 32 perustelukappaleessa mainittujen asiakirjojen perusteella ei siis voida päätellä, että ECEC:n ja EPC:n väliset yhteydet olisivat vaikuttaneet ECEC:n toimintaan siten, että sen jäsenet olisivat omaksuneet kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevan säännön ECEC:n piirissä toteutetuissa toimenpiteissä."

112 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut (sementtituomion 3825, 3827 ja 3828 kohdassa) vielä siitä, että ECEC:n toimintaa ei ole rajoitettu suureen tuontiin, seuraavaa:

"Komissio ei voi kuitenkaan nojautua [22.3.1985 pidetystä ECEC:n kokouksesta laadittuun] muistioon pyrkiessään näyttämään toteen, että ECEC:n piirissä harjoitetulla yhteistyöllä olisi pyritty vahvistamaan Euroopan kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevaa sääntöä tuotannon ylijäämien kanavoinnin avulla — — On todettava, ettei yksikään [3826] kohdassa mainituista muistioista osoita, että yhteisön ulkopuolisista maista peräisin olevan tuonnin ja kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevan periaatteen välillä olisi yhteys — — Missään tapauksessa pelkästään se, että joissain tilanteissa tutkittiin yhteisön ulkopuolisista maista peräisin olevan tuonnin tilannetta, ei osoita, että 'ECEC:n piirissä toteutetun yhteistyön tarkoituksena oli vahvistaa kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevaa sääntöä' — — Kanteen kohteena olevan päätöksen 33 perustelukappaleen 5 kohdassa mainituista asiakirjoista on todettava, että kuten komissio väittää, tietyissä muistioissa viitataan joihinkin jäsenmaiden tilannetta koskeviin tietoihin. Kuitenkaan pelkästään se, että ECEC:n tai ECEC:n Steering Committeen kokouksessa on mainittu jokin yhteisön sisämarkkinoihin liittyvä tieto, ei välttämättä osoita, että ECEC:n toiminnan tarkoituksena olisi 'vahvistaa kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevaa sääntöä'."

113 Tästä ilmenee, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kyseenalaistamatta täysin komission arviointia EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamisesta kyseessä oleviin sopimuksiin todennut sementtituomiossa ainoastaan, että komission näkemys tiettyjen komission hallussa olevien asiakirjojen todistusvoimasta sen suhteen, että tietyt kantajat olisivat rikkoneet kilpailusääntöjä, on väärä. Erityisesti on selvää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ja komission erilainen tätä seikkaa koskeva tulkinta on koskenut ainoastaan pientä osaa kartellin toiminnasta eli ECEC:n piirissä harjoitettua yhteistyötä, jolla olisi pyritty vahvistamaan Euroopan kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevaa sääntöä tuotannon ylijäämien kanavoinnin avulla, eli markkinoiden jakamista, joka oli kartellin todellinen "ydin". Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi sementtipäätöksen kantajan osalta, se totesi kuitenkin, että komissiolla oli tiettyjä viitteitä siitä, että sen väite, jonka mukaan ECEC:n piirissä harjoitetun yhteistyön

pyrkimys ja vaikutus oli Euroopan kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevan säännön vahvistaminen, piti paikkansa, ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tuli vasta kyseessä olevien asiakirjojen sisältöä yksityiskohtaisesti arvioituaan siihen päätelmään, että kun niitä tarkasteltiin kokonaisuutena ja kun erityisesti otettiin huomioon kyseessä olevien yritysten antamat selitykset, kyseessä olevat asiakirjat eivät oikeudellisesti riittävällä tavalla osoittaneet, että ECEC:n piirissä harjoitettu toiminta vahvisti kotimarkkinoiden rauhoittamista koskevaa sääntöä.

114 Kun otetaan huomioon, että sementtiasia oli poikkeuksellisen monitahoinen ja että siinä oli mukana erittäin suuri määrä yrityksiä, muun muassa lähes koko Euroopan sementtiteollisuus, että Cembureaun rakenne vaikeutti tutkimista välittömien ja välillisten jäsenten olemassaolon kannalta ja että oli tarpeen arvioida suuri määrä asiakirjoja, mikä koski myös kantajan erityistilanteen arviointia, on näistä kaikista syistä katsottava, että vastaajan oli käsiteltävä monimuotoisia tilanteita.

115 Lopuksi on vielä otettava huomioon EY:n perustamissopimuksen määräysten soveltamisvaikeudet kartelliasioissa (ks. vastaavasti edellä 8 kohdassa mainittu asia Corus UK v. komissio, tuomion 46 kohta). Nämä soveltamisvaikeudet olivat sitäkin suurempia, kun kyseessä olevan asian tosiseikasto oli laaja — myös kantajaa koskevassa päätöksen osassa.

116 Näistä kaikista syistä on todettava, että sementtituomiossa todettu yhteisön oikeuden rikkominen päätöksen kantajaa koskevalta osin ei ole riittävän ilmeinen.

117 Lojaliteettiperiaatteesta, jonka kantaja väittää velvoittavan pankkitakauskulujen korvaamiseen, kantaja ei selitä, miten tämän periaatteen tarkoitus on sen mukaan tuottaa oikeuksia yksityisille eikä miten tätä periaatetta on sen mukaan käsiteltävänä olevassa asiassa riittävän ilmeisesti loukattu. Sama koskee vastaajalle kuuluvaa huolellisuusvelvollisuutta. Nämä väitteet ovat näin ollen tehottomia.

118 Kun edellä esitetty otetaan huomioon, oikeuskäytännössä yhteisön sopimussuhteen ulkopuoliselle vastuulle asetettu ensimmäinen edellytys ei käsiteltävänä olevassa asiassa täyty.

Edellytys, jonka mukaan toiminnan ja väitetyn vahingon välillä on oltava syy-yhteys

119 Joka tapauksessa vastuun syntyminen yhteisölle edellyttää, että kyseessä olevan toimielimen sääntöjenvastaisen toiminnan ja vahingon välillä on riittävän suora syy-yhteys (ks. erityisesti yhdistetyt asiat 64/76 ja 113/76, 167/78 ja 239/78, 27/79, 28/79 ja 45/79, Dumortier ym. v. neuvosto, tuomio 4.10.1979, Kok. 1979, s. 3091, 21 kohta; asia T-168/94, Blackspur ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 18.9.1995, Kok. 1995, s. II-2627, 52 kohta; asia T-178/98, Fresh Marine v. komissio, tuomio 24.10.2000, Kok. 2000, s. II-3331, 118 kohta ja asia T-333/01, Meyer v. komissio, tuomio 13.2.2003, Kok. 2003, s. II-117, 32 kohta).

120 Käsiteltävänä olevassa asiassa on todettava ensin, että sementtipäätöksen 9 artiklassa langetettiin Alsen Breitenburgille 3,841 miljoonan euron sakko ja Nordcementille 1,85 miljoonan euron sakko. Tämän saman päätöksen 11 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan sakot oli maksettava kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Lisäksi tämän saman säännöksen toisen kohdan mukaan sakon määrälle laskettiin korkoa suoraan lain nojalla edellä mainitun maksuajan päättymisestä lukien.

121 On korostettava, että EY:n perustamissopimuksen 192 artiklan (josta on tullut EY 256 artikla) ensimmäisen kohdan mukaan sementtipäätös oli, koska siinä määrättiin maksuvelvollisuus muulle kuin valtiolle, tältä osin täytäntöönpanokelpoinen

huolimatta siitä, että tästä päätöksestä oli nostettu kumoamiskanne EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 230 artikla) nojalla. EY:n perustamissopimuksen 185 artiklan (josta on tullut EY 242 artikla) ensimmäisen virkkeen nojalla yhteisön tuomioistuimen käsiteltävänä olevilla kanteilla ei ole lykkäävää vaikutusta (asia T-275/94, CB v. komissio, tuomio 14.7.1995, Kok. 1995, s. II-2169, 50–52 kohta).

122 On kuitenkin selvää, että kantaja näistä määräyksistä poiketen ei ole maksanut sille sementtipäätöksen 9 artiklassa langetettua sakkoa, koska komissio oli kirjeessä, jolla mainittu päätös annettiin tiedoksi, tarjonnut sille mahdollisuutta antaa pankkitakaus sakon maksamisen vakuudeksi siihen asti, kunnes tuomio sementtiasioissa julistetaan. Yrityksen, joka nostaa kanteen sellaisesta komission päätöksestä, jossa sille on määrätty sakko, on nimittäin valittava, maksaako se sakon sen eräpäivänä, ja mikäli on aiheellista, komission päätöksessä määrätyn korkokannan mukaiset viivästyskorot vai pyytääkö se EY:n perustamissopimuksen 185 artiklan toisen virkkeen mukaisesti täytäntöönpanon lykkäämistä; taikka siinä tapauksessa, että komissio tähän suostuu, asettaa pankkitakauksen komission asettamien ehtojen mukaisesti sakon ja sen viivästyskorkojen maksamisen vakuudeksi (edellä 121 kohdassa mainittu asia CB v. komissio, tuomion 54 kohta).

123 Näin ollen kantaja ei voi tehokkaasti väittää, että sille käsiteltävänä olevassa asiassa pankkitakauksen hankkimisesta aiheutuneet menot ovat suora seuraus sementtipäätöksen yhteisön oikeuden vastaisuudesta. Vahinko, jota se tältä osin väittää aiheutuneen, johtuu nimittäin sen omasta valinnasta olla EY:n perustamissopimuksen 192 artiklan ensimmäisessä kohdassa ja EY:n perustamissopimuksen 185 artiklan ensimmäisessä virkkeessä esitetyistä säännöistä poiketen täyttämättä sakonmaksuvelvollisuutta sementtipäätöksessä asetetussa määräajassa ja antaa pankkitakaus.

124 On sitä paitsi todettava, että kaksi kantajan käytettävissä ollutta vaihtoehtoa, eli kanteen nostaminen sementtipäätöksestä ja vaatimus tämän päätöksen täytäntöönpanon lykkäämiseksi (ainakin sakon maksamisen osalta) ja pankkitakauksen antaminen komission tarjoamaa mahdollisuutta käyttäen, olivat sakon välittömän

maksamisen todellisia vaihtoehtoja. Sitä paitsi ne oli jätetty yritysten vapaasti valittaviksi (ks. vastaavasti edellä 121 kohdassa mainittu asia CB v. komissio, 54 ja 55 kohta). Nämä vaihtoehdot eivät siis olleet sementtipäätöksen nojalla luonteeltaan velvoittavia. On sitä paitsi todettava, että tietyt yritykset (kuten kantaja) ovat valinneet vaihtoehdon antaa pankkitakaus, kun taas toiset yritykset ovat mieluummin täyttäneet sementtipäätöksessä asetetut taloudelliset velvoitteet ja maksaneet kyseessä olevan sakon (ks. tältä osin sementtituomio, 5116 kohta). Jos kantaja olisi päättänyt maksaa sakon, se olisi näin välttynyt pankkitakauskulujen maksamiselta (ks. viivästyskoroista edellä 121 kohdassa mainittu asia CB v. komissio, tuomion 83 kohta).

125 Mikään kantajan esittämistä väitteistä ei aseta tätä päätelmää kyseenalaiseksi.

126 Erityisesti siltä osin kuin on kyse väitteestä, jonka mukaan edellä 8 kohdassa mainitussa asiassa Corus UK vastaan komissio annetun tuomion 57 kohdassa esitettyä voitaisiin soveltaa nyt käsiteltävänä olevaan asiaan, on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei edellä mainitussa asiassa annetun tuomion tässä kohdassa ole katsonut, kuten kantaja väittää, että niillä yrityksillä, joille sakot langettava päätös oli osoitettu, ei ollut mahdollisuutta valita sakon välittömän maksamisen ja pankkitakauksen antamisen välillä, vaan se on todennut, että yhtäältä maksaessaan sakon yritys ainoastaan toimi sellaisen päätöksen päätösosan edellyttämällä tavalla, joka oli täytäntöönpanokelpoinen huolimatta siitä, että yritys oli nostanut kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ja toisaalta pankkitakauksen antaminen sakon välittömän maksamisen sijaan oli pelkästään komission kyseessä olevalle yritykselle antama mahdollisuus.

127 Joka tapauksessa ilman, että tässä yhteydessä on tarpeen tutkia mahdollista vahinkoa tai analysoida yksityiskohtaisesti HT 34 artiklan ja EY 233 artiklan eroja, on korostettava, että edellä 8 kohdassa mainitussa asiassa Corus UK vastaan komissio annetussa tuomiossa esitettyjä näkemyksiä, joiden vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että silloin kun tuomiolla kumotaan yritykselle kilpailusääntöjen rikkomisesta määrätty sakko tai alennetaan sen määrää, komis-

siolla on velvollisuus palauttaa sekä perusteettomasti maksetun sakon rahamäärä että tämän määrän kasvama viivästyskorko, ei sovelleta pankkitakauksen hankkimiseen. On nimittäin todettava, että edellä 8 kohdassa mainitussa asiassa Corus UK vastaan komissio annetussa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustanut tämän velvoitteen tuomion 54–56 kohdassa yhtäältä siihen, että perusteettomasti maksetun sakon täysimääräisessä palauttamisessa ei voida jättää ottamatta huomioon ajan kulumista, joka voi vähentää palautuksen tosiasiallista arvoa, ja toisaalta siihen, että kieltäytyminen maksamasta viivästyskorkoa voi johtaa siihen, että yhteisö saa perusteetonta etua, mikä on yhteisön yleisten oikeusperiaatteiden vastaista.

128 Kantaja ei voi vedota mihinkään näistä seikoista käsiteltävänä olevassa asiassa.

129 Ensimmäisestä seikasta on nimittäin todettava, että silloin kun on annettu pankkitakaus, komission ei tarvitse palauttaa perusteettomasti maksettua sakkoa, koska tätä sakkoa ei ole maksettu. Yritykselle ei siis ole aiheutunut minkäänlaista arvonmenetystä sellaisen sakon määrän suhteen, joka sen olisi ollut kuitenkin välittömästi maksettava komissiolle, koska riidanalainen päätös oli täytäntöönpanokelpoinen (EY:n perustamissopimuksen 192 artiklan ensimmäinen kohta) ja koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostetulla kanteella ei ole lykkäävää vaikutusta (EY:n perustamissopimuksen 185 artiklan ensimmäinen virke). Kuten edellä on todettu, ainoa taloudellinen vahinko, joka kyseessä olevalle yritykselle mahdollisesti on aiheutunut, on seurausta sen omasta päätöksestä hankkia pankkitakaus, jotta sen ei edellä esitetyistä säännöistä poiketen tarvitsisi maksaa sakkoa välittömästi siinä tapauksessa, että sakon langettavan päätöksen täytäntöönpanoa ei ole sen osalta lykätty.

130 Toisesta seikasta on todettava, että toisin kuin tilanteessa, josta edellä 8 kohdassa mainitussa asiassa Corus UK vastaan komissio oli kyse, se, että komissio ei ota vastatakseen pankkitakauksen hankkimisesta aiheutuneita kuluja, ei johda minkäänlaiseen yhteisön saamaan perusteettomaan etuun, koska mainitun pankkitakauksen antamisesta aiheutuneita kuluja ei ole maksettu yhteisölle vaan kolmannelle. Perusteettoman edun kieltävän yleisen oikeusperiaatteen noudattamisella ei siten voida missään tapauksessa perustella tällaista palauttamista. Päinvastoin

jos komission olisi otettava vastatakseen pankkitakauksen hankkimisesta aiheutuneet kulut, yritys saatettaisiin samaan asemaan, jossa se oli ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, mutta komissio puolestaan joutuisi kärsimään, koska sen olisi palautettava mainitulle yritykselle rahamäärä, jota sillä ei ole koskaan ollut hallussaan.

131 Kun nämä seikat otetaan huomioon, vastaajan moititun toiminnan ja väitetyn vahingon välillä olevaa syy-yhteyttä ei voida pitää riittävän suorana käsiteltävänä olevassa asiassa.

132 Kun edellä esitetty otetaan huomioon, EY 235 artiklaan ja EY 288 artiklan toiseen kohtaan perustuva kanne on hylättävä perusteettomana siltä osin kuin se koskee 31.1.1998 jälkeen aiheutuneita pankkitakauskuluja ilman, että on tarpeen lausua väitetystä vahingosta.

Oikeudenkäyntikulut

133 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan kaikki oikeudenkäyntikulut vastaajan vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(kolmas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne jätetään tutkimatta siltä osin kuin se perustuu EY 233 artiklaan.

2) Toissijainen vaatimus kanteen tulkitsemisesta kumoamiskanteeksi tai laiminlyöntikanteeksi siltä osin kuin se perustuu EY 233 artiklaan jätetään tutkimatta.

3) Vahingonkorvausvaatimus jätetään tutkimatta siltä osin kuin se koskee kantajalle ennen 31.1.1998 aiheutuneita pankkitakauskuluja.

4) Muilta osin kanne hylätään perusteettomana.

5) Kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Azizi Jaeger Dehousse

Julistettiin Luxemburgissa 21 päivänä huhtikuuta 2005.

H. Jung

kirjaaja

J. Azizi

jaoston puheenjohtaja